

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, Jn
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaones
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

Dubium incidens. Vtrùm sicut reatus pœnæ potest solùm ex parte remitti,
sic etiam possit reatus culpa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

distinctione responderet, nam si sermo sit de pœna æterna in communi, concedit, id fieri potuisse: Si verò sermo sit de pœna æterna, prout illam damnati de facto patiuntur in Inferno; negat: quia hæc pœna includit multa, quæ supponunt culpam non remissam; scilicet, voluntatem peruersam, inimicitiam inter patientem, & punientem, obstinationem in malo, odium aduersus Deum, vermem æternum conscientia, quæ omnia repugnant in eo, cui peccatum iam est condonatum. Huic sententia, & distinctioni subscribit etiam P. Coninch. *disput. 2. dub. 11.*

70. Ego tamen iuxta ea, quæ dixi supra disput. præcedenti sect. 6. num. 82. existimo, loquendo de potentia Dei absoluta, potuisse dimissa culpa remanere debitum totius, aut ferè totius pœnæ æternæ, qualem de facto patiuntur damnati in Inferno. Nam de facto Deus in pœnam alicuius peccati venialis, solet homini negare auxilium efficacæ ad resistendum tentationi graui, præuidens ex negatione talis auxilij lapsum hominem grauius, & aliquando damnandum: cur ergo non posset Deus de potentia absoluta remissa culpa mortali, velle punire pœna æterna sensus, qualem & quantam patiuntur damnati in Inferno, & rursus negare auxilium, quo posset homo moraliter resistere tentationi, quæ ex illo tormento eterno insurgeret vehementissima ad odium aduersus Deum ita acriter illi patientem negato autem illo auxilio moraliter sufficienti, & relicto auxilio, quod solum daret potentiam physicā, iam homo certissime prorumperet in odiū acerbū aduersus Deum ab ipso tormenti initio, atque adeo haberetur etiā odio ab ipso Deo propter illud, & alia peccata, quæ ex tunc committeret, & licet propter illa non puniretur, eo quod non essent peccata, hominis viatoris; esset tamen odibilis, & iniustus propter illa: maneret deinde obstinatus in illis, cum semper maneret absque auxilio moraliter sufficienti ad penitentiam: haberet vermem æternū horum peccatorum: maneret ergo similis in omnibus animæ, quæ de facto damnata est, hoc vno excepto, quod tunc puniretur propter peccata iam dimissa quoad culpam, nec haberet tunc vermem culpæ commissæ, & non dimissæ in hac vita haberet tamen, dixi vermem peccati præsentis, peruersionem, & obstinationem, sicut nunc habent damnati; nam tota illa negatio futura auxiliorum includebatur etiam in pœna condigna peccati mortalis; & Deus supponitur non remississe aliud de pœna, sed solum culpam præcisè, imò de facto fortasse Deus aliquando remissa culpa mortali, negat adhuc alicui auxilia vberiora, vel efficaciam ad resistendum tentationi alicui graui propter peccatum præteritum. Si verbi gratia aliquis cum voto castitatis uxorem ducet, vel contra religiosa vota relinquit sacrilegè statum religiosum, quem assumpserat, & obtemperantia dispensatione maneat in sæculo; etiam si vterque per attritionem in sacramento iustificetur adhuc Deus potest, & fortasse aliquando de facto vtrique negat auxilia vberiora, vel efficaciam ad resistendum, & permittit vtriusque lapsus in alia peccata propter peccatum præteritum, etiam si dimissum fuisset quoad culpam per virtutem sacramenti.

Quarto dubitari potest, an sicut vnus reatus pœnæ potest commutari in aliam minorem absque eo quod totaliter remittatur; sic etiam reatus culpæ possit ex parte remitti, itavt qui reatus erat prius grauioris offensæ, maneat reus offensæ leuioris vel minus grauis, atque ita commutetur vnus reatus culpæ in alium minorem: de quo dubio nunc magis ex professo dicendum nobis est.

Dubium incidens: *Utrum sicut reatus pœna potest solum ex parte remitti, sic etiam possit reatus culpæ?*

72. Hanc difficultatem non inuenio ab Auctoribus examinatam: ratio autem dubitandi oritur ex supradictis: nam eadem videtur esse ratio de reatu pœnæ, & de reatu culpæ; vt sicut qui debet pœnam grauem potest ex indulgentia Dei, vel ex satisfactione condigna, diminueri illud debitum, & manere debitor pœnæ minoris: sic etiam qui habet reatum culpæ, & est debitor auersionis diuinæ grauioris, possit ex indulgentia Dei diminueri illud debitum, & manere debitor auersionis diuinæ minoris: nam sicut ille, qui debet pœnam adulterij, potest ex indulgentia Dei reduci ad eum statum, vt propter adulterium præteritum debeat solum pœnam mendacij, vel furti leuis: cur non potest ex eadem indulgentia Dei reduci ad eum statum, vt sit debitor auersionis diuinæ, non qualem, & quantam affert adulterium, sed qualem affert mendacium vel furtum leue.

73. Ad hoc dubium videbitur fortasse facile responderi posse, quidquid sit possibile, de facto tamen id non fieri in reatu culpæ sicut fit in reatu pœnæ: quia culpa mortalis remittitur per infusionem, gratia, sanctificantis, quæ cum sit formalis sanctitas necesse est, quod mundet formaliter animam totaliter à fœditate, & macula culpæ mortalis, atque ideo non potest remanere partialiter reatus culpæ, quia iam remaneret, ex parte macula simul cum gratia, quæ est formalis sanctitas & mundities animæ. Hinc autem sequitur, quod nec culpa venialis remittatur de facto partialiter: quia si attritio cum Sacramento, vel etiam contritio extra sacramentum delet culpam mortalem totaliter: à fortiori eadem remedia delebunt culpam venialem totaliter, & non solum ex parte: multò enim plus est auferre totum reatum culpæ mortalis, quàm auferre totum reatum culpæ venialis: ergo remedia, quæ habent vim ad illud, habent à fortiori ad istud. In remissione autem pœnæ non procedit eadem ratio: quia licet peccatum mortale deleatur per infusionem gratiæ, cum qua non potest manere fœditas peccati mortalis: potest tamen cum eadem gratia manere reatus pœnæ temporalis, qui non est macula, nec fœditas, & ideo non oportuit remitti totaliter culpam.

74. Hæc tamen responsio re vera non euacuat difficultatem propositam. Primò, quia licet gratia sit sanctitas formalis, & non possit stare cum reatu culpæ mortalis, potest tamen stare, & de facto stare cum reatu leui, seu veniali: ergo sicut de facto reatus pœnæ æternæ, qui non potest stare cum gratia commutatur in reatum pœnæ temporalis, cum quo stat gratia: sic potuit reatus culpæ grauis commutari in reatum leuiorem, cum quo posset stare gratia: probatur consequentia ex supra dictis: quia reatus culpæ est debitum auersionis diuinæ ob peccatum præteritum, quod debitum perseuerat, quando non remittitur à Deo; sicut reatus pœnæ est debitum pœnæ soluendæ: sicut ergo potest Deus remittere pœnam æternam retinendo ius ad exigendam pœnam leuiorem temporalem, quia non vult totaliter remittere ius puniendū, cur non posset remittere ius quod habet ad auersionem grauem, & retinere sibi ius ad aliqualem auersionem leuem propter peccatum præteritum; Porro si ita faceret, adhuc posset gratia stare cum debito illo auersionis lenis ide facto enim homo debet auersionem leuem diuinam propter culpam venialem: & hoc debitum

fiat cum gratia: ergo si Deus retineret sibi ius solum ad auersionem leuem propter peccatum mortale, qualem auersionem habet propter veniale, & remitteret ius ad auersionem grauem, posset utique debitum illud manere cum gratia habituali, & remitteretur verè culpa mortalis maiori ex parte; reducereturque macula illa grauior ad maculâ leuiorem, quia macula illa seu fœditas habitualis non est aliud, vt vidimus latè in superioribus; nisi peccatū præteritum, vt moraliter perseverans: intelligitur autem perseverare moraliter, quandiu Deus retinet ius ad auersionem propter peccatum præteritum: si ergo Deus non retinet ius ad auersionem grauem, sed solum ius leue ad auersionem leuem, non dicitur perseverare peccatum præteritum maculâ grauior, sed maculâ leuior, cum non reddat iam hominem odibilem simpliciter à Deo; sed solum obiectum auersionis leuis, ad quam solum Deus sibi ius retinuit: quæ fœditas leuis non est impossibilis cum gratia habituali, vt constat de facto in homine iusto habente maculas veniales.

75. Secundò remanet adhuc difficultas, circa ipsa peccata venialia, cur non possit aliquando de facto deleri solum partialiter, etiam quod culpam. Nam licet ob rationē in responsione assignatam admittamus quod debeant remitti totaliter, quando remittuntur in Sacramento cum attritione, vel per contritionem extra Sacramentum: possent tamen deleri partialiter, quando homo extra Sacramentū habet solum attritionē de aliquo veniali: tūc enim non procedit ratio suprà adducta, cum attritio extra Sacramentum, & martyrium nunquam habeat de facto vim ad delendam culpam mortalem totaliter vel partialiter. Posset ergo Deus de facto condonare homini attrito culpam veniale, non totaliter, sed partialiter, commutando debitum auersionis leuis in debitum auersionis leuioris, quale remanere potuisset ex alio peccato veniali leuiori.

76. Tertiò remanet difficultas: quia si semel admittitur de possibili, quod posset reatus culpæ partialiter auferri; sicut auferri partialiter reatus pœnæ, nō faciliè explicabitur; quomodo de facto id non fiat. Nam si per remissionem Dei posset partialiter auferri illud debitum culpæ, ergo & per propriam satisfactionē posset etiam partialiter auferri: atque ideo licet peccatum mortale sit debitum incompenabile à pura creatura per propriam satisfactionem, non tamen apparet, cur non sit compensabile saltem ex parte: ille enim, qui apud Matthæum cap. 8. debebat decem millia talenta, non poterat quidem illa soluere, & exhaustire debitum: poterat tamen aliquam partē reddere, saltem decem denarios: ergo peccator, qui per illum debitorem significatur, posset quidem non liberare se à toto debito, sed tamen ex aliena parte illud diminuere, & reducere prius debitum, non quidem ad statum debiti venialis, & leuis, sed ad statum debiti minus grauis. Quod si hoc fieri posset, videretur quod de facto id faciat per bona opera, ieiunia, elemosynas, preces, post attritionem de peccatis: quia hæc licet non sint condigna satisfactio pro toto debito; videntur tamen sufficere pro aliqua minima parte debiti. Habet autem maiorem difficultatem in peccato veniali, supponendo cum communi sententia, quod potest pura creatura pro illo condignè, & totaliter satisfacere. Quo supposito, nō apparet, si reatus culpæ potest ex se partialiter auferri, cur de facto non ita deleatur per partes. Præsertim si cum probabiliori fortasse sententia dicamus, per attritionem extra sacramentum non semper remitti omnia peccata venialia. Tunc enim videretur quod posita attritione & replicata, satisfiat partialiter pro illo debito cul-

Matth. 18.

pæ, & per consequens homo non debeat tantam auersionem Dei quantam prius debebat, sed leuiorem, siquidem soluit iam ex parte pro illo debito per partialem solutionem, & satisfactionem. Hic autem modus delendi partialiter culpæ, sicut & pœnam ita vt maneat culpa quoad aliquā partem, & deleatur quoad partem non videtur posse de facto admitti cum sit contra mentem omnium Theologorum.

Vt hæc omnia dissoluantur, & explicemus hanc difficultatem, suppono primò dubium propositum posse procedere, vel de facto, an scilicet, de facto debitum culpæ auferatur solum quoad partem, manendo adhuc quoad partem, sicut auferitur reatus pœnæ: vel solum de possibili an potuisset Deus statuere vt sicut pœnæ reatus auferatur per partes, sic fieret de reatu culpæ. Suppono secundo, questionem posse procedere, vel de modo delendi culpam per condonationem Dei extrinsecam per infusionē gratiæ, vel de modo delendi culpam per satisfactionem condignam, per quam formaliter extinguitur vel totaliter, vel partialiter debitum auersionis diuinæ.

His suppositis dico primò, loquendo de possibili, non apparet, cur non potuisset Deus statuere, vt tolleretur per partes reatus culpæ venialis, atque etiam mortalis, non solum si per condonationem extrinsecam, sed etiam si per infusionem gratiæ remitteretur culpa mortalis. Hanc conclusionem probant mihi argumēta suprà facta: nam in primis de culpa veniali non apparet, cur non posset Deus remittere partialiter indignationem suam: & cedere iuri ad totam indignationem retinendo ius ad aliquam leuiorem, ita vt esset Deus ex parte placatus, sed non totaliter. Rursus si culpa mortalis remitteretur per condonationem extrinsecam, non apparet cur Deus non posset remittere ius ad indignationē grauiorem, retinendo sibi ius ad indignationem & auersionem grauem, item remittere ius ad indignationem grauem, retinendo ius ad leuem. Denique etiam remitteret peccatum mortale per infusionem gratiæ adhuc posset retinere ius ad auersionem leuem, quæ non est impossibilis cum gratia, & amicitia Dei: non est ergo repugnātia, loquendo de possibili, quod reatus culpæ venialis, vel mortalis deleatur per partes, sicut tollitur de facto reatus pœnæ.

Dices, si posita gratia, posset manere macula quoad aliquid: ergo nunc de facto non deleatur tota macula peccati mortalis per solum gratiam, sed per condonationem etiam aliquam intrinsecam, siquidem gratia sola posset esse cum aliqua parte illius maculæ, atque adeo gratia habitualis non erit causa formalis ad æquā iustificationis. Respondeo negando vltimam sequelam: nam iustificatio vt iustificatio est translatio à statu peccati mortalis ad statum filij Dei; vt dixit Tridentinum; hoc autem totum per gratiam habitualement, cum qua non potest manere macula grauis, sed solum leuis, cuius ablatio non oportet quod proueniat à sola gratia illa vt à forma omnino totali.

Dices iterum: ergo macula peccati mortalis non est aliud, nisi complexum ex pluribus maculis leuibus finitis, per quarum ablationes tandem tolleretur tota macula mortalis. Respondeo; negando etiam sequelam: quia macula illa leuis, quæ remanere posset, non esset pars aliquota maculæ præcedentis. Sicut instans, vel punctum non est pars aliquota temporis, vel lineæ: sic macula leuis, quæ remaneret, nullam haberet proportionem cum macula ablata, sed excederetur ab ea infinitate secundum quid propter incompenabilitatem peccati mortalis.

Dico

Dico secundò, loquendo etiam de possibili, non potuit fieri, quod reatus culpæ mortalis deleteretur per satisfactionem peccatoris quoad aliquam partem etiam leuissimam, ita ut ex offensa grauissima, cuius reus erat homo, remaneret reus offensa, grauius quidem sed minus grauis. Vnde à fortiori fatendum est, de facto nullo modo diminui reatū culpæ mortalis per satisfactionem peccatoris. Hæc conclusio mihi à posteriori probatur argumento supra indicato ex absurdis quæ sequeretur si fieri posset, quod per proprias satisfactiones diminueretur debitum culpæ mortalis: difficile enim redderetur ratio, cur de facto id non fieret. Ratio autem repugnantia à priori reddi potest ex infinitate secundū quid & incompenabilitate, quam habet peccatum mortale: hinc enim fit, ut nec pro parte illius fieri possit satis à pura creatura: quia si pro aliqua parte illius debiti satisfieri posset; posset aliquando pro toto debito satisfieri. Ponamus enim verbi gratia, quod reus peccati mortalis sacrilegij per propriam satisfactionem deleat ex aliqua parte leuissimam illud debitum, atque ideo iam non sit debitor auersionis diuinæ adeo grauis sed leuiois. Deus ergo aueritur iam ab illo, non sicut antea, aut sicut ab alio, qui simile peccatum commisit, & nullo modo satisfecit, sed quantum, & sicut aueritur ab alio, qui commisit peccatum mortale furti aliquantum leuius. Tunc sic argumentor: peccatum ab hoc homine commissum excedit grauitate sua illud aliud peccatum furti excessu aliquo determinato, qui excessus erat pars aliqui virtualis respectu totius grauitatis ipsius sacrilegij: sicut ergo potuit homo suis operibus satisfacere pro illo excessu, & extinguere illam partem offensa, poterit postea per totidem opera satisfacere, & extinguere aliam similem partem offensa, & tandem post longum tempus repetitis sæpe operibus satisfaciat pro toto debito & extinguet totam offensam: suppono enim offensam non fuisse infinitam, nec constare eius malitiam infinitis gradibus æqualibus vni tercio: quare si semel concedatur, quod homo potest satisfacere condignè pro aliqua parte determinata illius grauitatis, quæ sit grauitas ut duo, verbi gratia. Consequens erit, ut possit postea extinguere alios duos gradus, & postea alios duos, donec extinguat omnes. Fatendum ergo est ex incompenabilitate peccati mortalis provenire, quod non possit satisfieri nec pro toto, nec pro parte illius, quia si posset pro parte posset repetitis operibus satisfieri pro toto.

Hæc ratio probat solum de peccato mortali, non de veniali, quod cum non sit omnino incompenabile à pura creatura iuxta communem sententiam, non apparet, cur non possit satisfactione nostra deleat quoad aliquam partem, priusquam extingatur tota offensa. Adhuc tamen de peccato veniali Dico tertio, etiam de possibili repugnare, quod per propriam satisfactionem homo deleat reatum culpæ partialiter, antequam deleat totum. Hanc conclusionem probant etiam mihi inconuenientia supra indicata: quia si possibilis esset ille modus satisfaciendi pro parte, & diminuendi offensam, dicendum esset de facto id fieri, atque adeo posita semel attritione de culpa veniali extra Sacramentum, licet non extingatur, deleat tamen & diminui ex parte culpam & successiue per alia opera paulatim diminui: nec ad hoc necessaria esset acceptatio Dei, quia licet ea acceptatio requiratur in satisfactione propinqua, non tamē in satisfactione pro culpa, ut dixi disp. de Incarnatione, sect. 7. non potest enim durare moraliter offensa, & auersio nisi quādiu ex parte offensoris non est factum quantum satis erat ad placan-

dū offensum, postquam autē id factum est, iam non erit rationabiliter, sed irrationabiliter auersus offensus, si nolit placari: ergo si homo facit quantum satis est, ut Deus non sit adeo auersus, sed leuius indigneretur, eo ipso extinguit formaliter ex parte illud ius, quod Deus habebat ad maiorem auersionem: deberet ergo de facto deleat successiue, & per partes reatus culpæ venialis.

Imo non solum per actus bonos supernaturales, sed etiam per naturales satisfaceret homo de facto, & extingueret ex parte reatum culpæ venialis. Suppono enim peccatum veniale etiam in statu puræ naturæ potuisse condignè compensari, licet difficilius, per penitentiam, & opera bona diuturna, & intensa: quia sicut in eo statu homo posset mereri præmium naturale, ita posset satisfacere pro debitis naturalibus, & expiare maculas naturales, & hanc vim haberent etiam opera bona naturalia de facto, ut satisfacere possent post longum tempus pro macula peccati venialis, prout saltem opponitur Deo auctori naturæ, ut dixi loco citato de incarnatione *mun. 132. & sequentibus*. Vnde si ea opera posset deleat ex parte offensam antequam extinguerent totam: non esset, cur de facto eam ex parte non extinguerent, & redderent Deum minus auersum ab homine propter peccatum commissum.

Ratio à priori huius repugnantia videtur hæc esse: quia nimirum offensus, qui prouocatus, & quasi expulsus ab offendente recessit ab ipso per iustitiam, & rationabilem auersionem, non debet cogi, ut redeat ad ipsum, nisi ab eodem offendente reuocetur: debet autem reuocatio esse æqualis expulsioni, ut cogat offensum redire: quare si acerbe, & vehementer expulsi, frigide autem & remisse reuocet, non cogitur offensus redire, quia reuocatio non adæquat expulsionem, & offensam, habet ergo offensus totum suum ius ad recessum, & auersionem, donec satisfactio sit æqualis, & tanta, ut in estimatione prudentum adæquet offensam, quæ fuit occasio auersionis, & recessus.

Dices: si aliquis haberet quatuor peccata venalia diuersa, & disparata; potuisset satisfacere pro vno antequam satisfaceret pro aliis, & tunc deleat, & extingueret maculam illius peccati manente macula aliorum: ergo ad delendam partem offensa, & extingendum ius quoad aliquam partem, non est necesse, quod ponatur quantum requiritur ad extingendum totum ius. Probatur consequentia, quia in nullo casu auersio Dei ab homine, & eius indignatio erat propter quatuor peccata venalia, & tamen aufertur pars auersionis & placatur Deus ex parte, non posita tanta satisfactione, quanta fuit occasio auersionis: ergo etiam quando esset vnum peccatum veniale, posset satisfieri partialiter, & deberet Deus placari ex parte, licet nondum posita esset satisfactio æqualis occasioni recessus.

Responderi posset primò, negando consequentiam: quia in primo casu occasio indignationis non esset vna, sed quadruplex: Vnde singula posset auferri seorsum per satisfactiones, & reuocationes, singulis æquales, & proportionatas: at verò in secundo casu occasio, & quasi expulsio Dei fuit vnica, quæ debet tolli per reuocationem, & satisfactionem sibi æqualem, & proportionatam. Secundo tamen, & melius responderi potest negando antecedens. Singula enim peccata, quæ adueniunt, reddunt difficiliorem satisfactionem pro aliis. Hinc est ut existens in peccato mortali non possit vllō modo satisfacere condignè pro peccato veniali. Hinc etiam est, ut in humanis, qui ob duas offensas auersus est ab aliquo, non reconcilietur illi, nisi vel gratis vel ite condonare, vel offensor satisfaciatur.

fatisciat pro utrâque. Ratio autem à priori est, quod offensæ illæ successiue posite integrat postea unam rationem, & causam maioris auersionis, quæ causa nō exinguitur, nisi ponatur alia causa æqualis ad reuocandum ad se quem per repetitam offensionem expulit. Vnde sicut obsequia multiplicata fatisciant, & placent pro offensâ, licet singula obsequia non placent: sic offensæ multiplicatæ, & repetitæ alienant, & separant magis offensum, per modum vnius causæ: nec placatur de condigno, aut cogitur in æstimatione prudenti ad acceptandam satisfactionem, nisi sit æqualis illi toti offensionum cumulo.

86.

Dices iterum, in humanis offensas, non semper totaliter, sed partialiter etiâ deleri, qui enim prius implacabilis erat, postea paulatim emollitur, & licet non sit omnino reconciliatus, est tamē minus alienus, & auersus, quam antea: non est ergo iuxta naturam offensæ, vt non per partes, sed tota simul auferatur. Respondeo ex humanis colligi quidem posse id, quod supra dicebamus in prima conclusione, quod scilicet, possit offensâ, quantum est ex se, condonari partialiter: sic enim homines sæpe partialiter videntur condonare, & placari successiue, ita vt licet non sint omnino reconciliati, minus tamen auersionis, & indignationis retineant. Hoc tamen fit per condonationem, & indulgentiam, aut benignitatem magis quam per condignam satisfactionem offendētis quæ obliget offensum ad deponendam partem indignationis, antequam sit satisfactum pro toto: ratio enim supra adducta communis est ad offensas contra Deum, & contra homines, & de vtriusque probat, non posse condignam satisfactionem per partes extinguere quod quidem experientia etiâ ipsa comprobare videtur: nam si aliquis grauiter offendit virum nobilem æqualem sibi, contumelias, aut fortē calcibus, vel alio modo: & postea occurrentem sibi capite aperto saluter, & dicat nollem me, ita fuisse ita acceptū, vt te percuterem: quis dicit ex parte aliqua satisfactionem iam esse pro offensâ, nec posse rationabiliter eum, qui offensus erat, in indignationem, & auersionem integram retinere, sed debere ex parte reconciliari, & satisfactionem illam acceptare? Fateor satisfecisse partialiter causâ, hoc est, posuisse partē satisfactionis, ex qua, & aliis superuenientibus possit integrari satisfactio sufficiens: non tamen satisfaci partialiter effectus: hoc est non posuit partē illius effectus, seu placationis ad quam ordinatur satisfactio. Sic, qui venialiter peccauit, & incipit ponere partem satisfactionis, incipit quidem satisfacere ex parte causæ: hoc est incipit ponere causam placationis diuinæ, sed nondum incipit poni effectus, quia placatio diuina debet poni inuisibiliter tota simul si ponenda est per satisfactionem condignam peccatoris.

87.

Restat ergo solum difficultas de illo alio modo auferendi offensam per condonationem, quomodo diximus potuisse auferri per partes reatum culpæ sicut auferitur reatus pœnæ: circa hoc, inquam, restat difficultas, an de facto Deus ita remittat offensam mortalem, retinendo sibi ius ad aliquam auersionem leue m, sicut retinet ius ad aliquam pœnam temporalem: item, an ita remittat aliquando culpam venialem retinendo sibi ius ad aliquam auersionem, & indignationem leuiorem, sicut retinet ius ad aliquam pœnam minorem quam antea deberetur pro eodem peccato veniali.

88.

Deus nunquam remittit reatum culpæ ex parte.

Dico ergo vltimò: de facto Deus nunquam remittit reatum culpæ ex parte, sed vel totum, vel nihil illius. Hæc conclusio quoad remissionem peccati mortalis videtur certa: quia hæc vel fit in

Sacramento, vel fit extra Sacramentum: si fiat in Sacramento, non videtur posse aliter fieri; quia si homo non est dispositus, peccatum nō dimittitur: si verò sit dispositus remittitur tota culpa: nam Minister operatur ex potestate Christi, qui dedit certè potestatem remittendi peccata totaliter cum dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* In baptismo autē remittitur non solum tota culpa, sed etiâ totus reatus pœnæ: & idem est in Martyrio. Si verò peccatum mortale remittatur per contritionem extra Sacramentum; remittitur etiâ tota culpa iuxta diuinam promissionem, quæ plenam remissionem continet, dum homini contrito promittit Deus: *Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor*: & iterum: *omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei.* Vnde à fortiori idem dicendum videtur de peccato veniali: si enim contritio disponit ad totalem remissionem peccati mortalis; multo magis disponit contritio de peccato veniali ad totalem eius remissionem.

Solum posset dubitari de remissione peccati venialis, quæ aliquando iuxta communem sententiam habetur extra Sacramentum, & absque contritione perfecta, sed solum posita attritione, vel simili dispositione vt videbimus *infra diff. 3. sect. 1.* Non habemus enim promissionem diuinam de ponenda tunc remissione totali; quare cum aliunde dixerimus non repugnare remissionem partialem, posset aliquis dicere, quod de facto deus aliquando in prædictis casibus. Et quidem dicunt, non remitti veniale extra Sacramentum, nisi per contritionem perfectam de illo, non æstimabunt magnā absurdum, quod non remittatur plene, sed aliquando solum ex parte posita attritione extra Sacramentum, neque ego video inconuenientia magni ponderis in ea assertione. Adhuc tamen probabilius existimo, quod etiam in iis casibus, vel non remittatur culpa, vel remittatur tota simul. Quod quidem colligere possumus satis verisimiliter ex modo, quem Deus habet remittendi culpam in Sacramento, vel per contritionem: quia licet tunc etiam potuisset non remittere culpam totaliter, sed solum ex parte, vt diximus; noluit tamen de facto id facere, sed culpam totaliter remittere aliquid & solum retinere aliquid ex debito pœnæ: ergo credibile est nisi aliunde oppositum nobis constet quod eodem modo remittat culpam venialem: quando per attritionem vel alias dispositiones eam remittit.

Ratio autem congruentiæ, cur magis hunc modum retinere vellet in remissione culpæ, quam in remissione pœnæ, ea esse potuit; quod retentio quidem debiti pœnæ quoad aliquam partem, vtilis erat ad exercitium bonorum operum, quibus homines satisfacere curarent pro pœna quam debet, quæ opera deferuiunt ad vitanda postea alia peccata: hoc autem non erat ita necessarium retinere partē culpæ: quia si homo non mouetur ab exercitiis bonorum operum, vt redimat debitum pœnæ, non multum curaret de illis operibus ad expiandū debitum culpæ venialis, etiam si, partialiter remaneret. Adde, quod reatus pœnæ nō est macula, nec denigrat animam, sicut reatus culpæ, quare facilis potuit Deus velle, quod in suis amicis remaneret reatus ille, quam iste. Denique remissio totalis pœnæ videretur esse cum aliquo præiudicio iustitiæ vindictivæ, ad quam spectat punire delinquentem, cui iustitia fit ex parte satis, dū retinetur pars pœnæ, vt delicta puniatur, quando verò culpa tota liter remittitur retenta pœna, nō fit cum eiusmodi præiudicio iustitiæ vindictivæ, sed ex motu misericordię & clementię derogatur implacabilitati & seve

seueritati quam potuisset Deus rationabiliter exercere: quæ tamen virtutes non ita videntur procuranda à gubernatore, sicut iustitia vindictiua, quæ intendit bonum commune, & punitionem debitam, vt Respublica purgetur à delictis: cui debito difficilius debet derogare Princeps, quam seueritati, & implacabilitati, quibus cum derogat, solum videtur id facere in præiudicium iuris personalis, quod habet ad indignationem, & auersionem contra eum, à quo offensus est.

Solum posset obici huic conclusioni: quia non videtur posse bene arguere ex eo, quod Deus de facto remittit semper totaliter culpam per contritionem, aut per Sacramentum, quod eodem modo remittat etiam totaliter culpam venialem, quoties eam remittit per attritionem aut aliam dispositionem extra Sacramentum, contra hoc enim retorqueri potest idem argumentum: quia in Sacramento, aut posita contritione, Deus non dimidiat remissionem culpæ quoad numerum, sed vel nullam remittit vel omnes, de quibus habetur contritio, vel in Sacramento etiam omnes de quibus est attritio. Et tamen extra Sacramentum non semper remittunt omnia peccata venialia, quando habetur attritio de illis, sed aliqua plura, vel pauciora iuxta Dei voluntatem, aut decretum: quia si omnia remitterentur; nunquam remitterentur venialia sola absque mortalibus in Sacramento penitentia: aut enim præcessit attritio de illis; & tunc iam remissa erunt ante absolutionem; aut non præcessit attritio; & tunc nec per absolutionem remittuntur. Fatendum ergo est, quod Deus non obseruat eundem modum dimittendi culpam venialem extra Sacramentum cum sola attritione, quem seruat, in Sacramento vel cum contritione perfecta: atque adeo sicut dimidiat remissionem venialium extra Sacramentum remittendo reatum culpæ quoad aliqua, & retinendo quoad aliqua, licet de omnibus sit attritio; sic potuit de facto dimidiare remissionem vnius peccati venialis cum attritione extra Sacramentum remittendo reatum culpæ partialiter, & retinendo partialiter, quamvis id in Sacramento non faciat.

Solutio huius obiectionis supponere debet quod dictum fuit infra *disp. 9. sect. 2.* de peccato veniali; remitti scilicet aliquando extra Sacramentum cum sola attritione; non tamen semper omnia peccata, de quibus habetur attritio: Supposita ergo ea doctrina, procedit difficultas eius obiectionis: sed adhuc responderi potest ex dicendis ibidem, Deum formaliter loquendo eundem modum seruare semper in remissione culpæ venialis extra Sacramentum: vt scilicet semper remittat totum reatum culpæ, & semper omnes culpas ad quarum remissionem est homo dispositus, nec diuidat remissionem condonando vnā culpam, & retinendo aliam, si ad vtriusque remissionem est æquè dispositus homo. Hæc autem dispositio sufficiens est attritio cum Sacramento, vel contritio extra Sacramentum: de attritione verò extra Sacramentum dici potest, quod nõ quælibet attritio sit sufficiens dispositio congrua ex lege Dei ad remissionem cuiuslibet culpæ; sed pro maiori culpæ gravitate exigitur attritio perfectior, sive in intentione, sive in alia perfectione. Vnde posita attritione minus perfecta remittuntur omnia peccata venialia, ad quorū singulorum remissionem sufficienter disponit illa attritio, non tamē illa, quæ ad sui remissionem exigebant meliorem attritionem vel alia penitentia & satisfactionis opera propter maiorem gravitatem, quam habent: ita vt nunquam posita dispositione proportionata, dimidietur remissio, sed semper deleatur totus reatus, &

omnes culpæ, quarum gravitas habet proportionem cum tali genere dispositionis. Hoc autem non dicitur voluntariè, sed propter fundamenta illarum sententiarum, quarum altera dicit, peccatum veniale non remitti per attritionem extra Sacramentum, quia alioquin non tollerentur vniquam per absolutionem, nisi per accedens simul cum peccato mortali: altera verò dicit remitti etiam per attritionem extra Sacramentum quæ sententia habet etiam sua fundamenta vt ibi videbimus, & conciliari possunt modo supra explicato, qui cum possibilis sit, non est cur negetur, si vitæ sufficienter inconuenientia vtriusque sententia: quod magis in prædicto loco explicabitur.

SECTIO III.

Utrum contritio sit forma sanctificans formaliter? Sententia affirmans, & eius fundamenta.

Non loquimur de actu attritionis quantumcumque perfectæ, de hac enim omnes fatentur: non habere ex se vim ad tollendum peccatum mortale, licet ex gratia Dei possit disponere vnā cum Sacramento ad iustificationem. Quæstio ergo est de contritione, de qua item non querimus, an per modum dispositionis habeat ex lege Dei hanc efficaciam: hoc enim ad minus admittunt omnes: dubitatur autem, an ex se, & per modum formæ habeat vim iustificandi hominem, & delendi peccata: ita vt licet contritio non infunderetur gratia habitualis, adhuc per ipsam contritionem intelligeretur iam iustus, & sanctus, & mundus à culpa habituali propter excellentiam intrinsecam ipsius actus. Quod idem queritur de actu dilectionis Dei super omnia, eadem enim est ratio de vtroque actu.

Huic controuersia materiam, & vires dedit P. Vasquez, qui partem affirmantem maximè fouit & dilectionis Dei efficaciam summopere voluit commendare, nam *tom. 2. in 1. 2. disp. 203.* acerrimè defendit, licet de facto verius sit, hominem non per contritionem, sed per habitum gratiæ iustificari; de possibili tamen posse per solam contritionem iustificari; imò probabile esse, quod de facto per contritionem etiam iustificetur. In quo puncto suspicer ab ipso, vel ab iis qui illum totum ediderunt aliquid de propria sententia dissimulatum esse, nec voluisse illius mentem omnino exprimere, cum reuera magis propenderet ad affirmandum, de facto etiam per contritionem formaliter iustificari, argumenta enim quibus probauit, id esse probabile ita proposuit, vt ea insoluta reliquerit, cum tamen vel nihil probet, vel ab ipso etiam deberent dissolui, & *3. part. tom. 1. disp. 2. c. 6. n. 62.* expressè dixit, in adulto qui iustificatur extra Sacramentum, magis certum esse eum iustificari per contritionem tanquam per formam, quam per gratiam habitalem vt ostendimus, (inquit,) *1. 2. disp. 203.* non ergo loquebatur solum de possibili, in *1. 2.* sed de facto affirmabat, verius esse ita fieri; quod tamen quia durum videbatur, temperate tunc voluerunt vel ipse, vel qui eius opera emulgarunt.

Pro hac sententia congerit plures Auctores, sed vno, vel altero exceptis qui obscure loquuntur, cæteri parum fauent. Post ipsam verò Vasquez non pauci recentiores in manuscriptis ipsi adhæserunt, asserentes, contritionem saltem ex natura rei iustificare posse, licet de potentia absoluta possit non expellere peccatum. In quo fortasse minus consequenter

93
Queritur an
ex se & per
modum formæ
Contritio
iustificet &
deleat peccata.

94

95